

Villähteen kyläyhdistys 25 vuotta Kylärieha 14.5.2022 Villähteellä

Metsänhoitaja Ilmari Kosonen: *Mitä Nastolan seudun vanhat paikannimet kertovat?*

Paikannimet: Vanhat paikannimet pääasiassa paikan *maaston, luonnon* perusteella
 Tai kertovat *ihmisen toiminnasta* paikalla: jatkuva, toistuva toiminta
 Hyvin *harvoin henkilönnimiä* paikannimissä (vaikka usein selitetään henkilönnimillä).

Tutkimus Paikannimet eivät ole kielitiedettä, vaan ovat luontoa ja ihmisen vanhaa toimintaa.
 Kun kielentutkija ei osaa selittää paikan nimeä, on luontoa ja ihmisen vanhaa toimintaa tuntevan jatkettava ja selitettävä paikannimi. Tätä teen metsänhoitajana, tämän kirjoittajana.

1. **Suomi** Nimi **Soome** > **Suomi** ei ole germaaniperäistä, 'maapohjaa' tarkoittavaa sanastoa vaan on suomalaiskielen sanasta *soome* (unkarin *szom*) 'naapuri' tullut nimi, virolaisten kielenkäytöstä.
2. **Kalkkinen** Asikkalassa; viimeinen seudun lapinkylä, nimessä saame *galkije* - 'virta, koski'
3. **Päijänne** Kymijoen ja Kalkkisten yläpuolinen suurjärvi oli saamelaisille *Bæjjene* - 'yläjärvi'
4. **Asikkala** Rautakautiset skandinaavit sanoivat seutua sanalla *as* (> *ås*) *Asig* 'harjujen maana'
5. **Hollola** Rautakautisille kauppiaille Salpauselän harjumäet olivat *hóll* 'metsän peittämä mäki'
 Nimi *Tiiris*-maa tarkoittaa 'ylänköä'
6. **Kapatuosia** Rautakautiset kauppiaat varustivat muinaislinnan (*kapa* 'avoin hakattu', *tos* 'mäki')
7. **Vesijärvi** Hollolan kirkonseudun 'heinäluhtien' perusteella *ves(a)* 'luhtaheinäjärvi'; ei suomen *vesi*
8. **Hennala** Lahden torin seutu ja **Metsähennala** *r. hed* > *Heden* > *Henna*; 'kuiva mäntynummi'
9. **Möysä** Ruotsin *mosse, mösse* 'turvekattoinen' hiekkapenkkaan kaivettu maja.
10. **Lakkilanharju** Valtatie 12 vieressä Salpausselän korkein drumliinikallio, nyt suuri sepelilouhos.
 Ruotsin sana *klack* 'kalliotörmä': on Suomessa 430 ruotsalaisseudun paikannimen sana!
11. **Linnaistensuo** (Lahden suurin suo) ruotsin sana *linda, linn* 'heinäsuo'; suon eteläosan suursarat
12. **Paimisoja** virossa paim 'laidun': ollut metsälaidunten maata alkuaan
13. **Nappakkamäki** ruotsin *knabb* 'mäentörmä'
14. **Villähde** Willechtis v. 1483; ruotsin *kvill* 'jokien yhtymä'; toisen sananalkuisen konsonantin kato > *Vill*
 ja ruotsin *lägd* 'laakso, alanko', 'jokiyhtymän laakso'.
 Kymijärvestä virtaavaan vesireittiin yhtyy pohjoisesta Kärkjärvi Härhönjoeksi-Kukkasjoeksi.
 Suomalaisessa paikannimikirjassa 2007 Matti Vilppula:
 'Jos ajatuksenkehittäminen pitää paikkansa, Villähde ~ Viljölähde on 'kylmälähde, vilulähde'. – MV'
15. **Ersta** kartano 1650-luvulta; *Villecht g. Ersta 1833, Ersta 1834, Ersta Gård 1846, Erstaan kartano 1871*;
 ruotsin *er* 'soramaa'; 'Sorakartano', paikan maaperästä.
 Ei isännästä Erik Johan Strähle vuosina 1827–1837; kuten S. Paikkala esittää Suomalaisessa paikannimikirjassa 2007

16. **Villähteen, -Pikku, Iso-Kukkanen** järvet

Iso-Kukkanen järvestä Kukkarokivenlahti; tarkoittaen jättiläisten heittämiä 'kukkarokiviä' vesikivinä paikalla. Kansa kyllä sievisteli näitä jättiläisjuttujaan, jotta ei joutunut teloitettavaksi noitakäräjillä. Saamelainen Ante Aikio Suomalaisessa paikannimikirjassa 2007:

- *Kukkanen on saamelaista alkuperää; se heijastaa adjektiivia guhkki (saP), kukke (sal) 'pitkä'. Iso-Kukkanen onkin muodoltaan pitkänomainen järvi. Luultavasti ainoastaan tätä järveä on alun perin kutsuttu Kukkaseksi,*

Paikalla ei ole saamen sanastoja paikannimissä.

17. **Maattolanpohja** Pikku-Kukkasen rantavetenä

Nimen takana alava rantamaan luhtaheinikko, joka ruotsinkielisille oli *mad*. Tätä ruotsin sanaa mad on parissakymmenessä luhtaheinikon nimessä eri puolilla eivätkä ne tarkoita suomen 'maatiaista'

18. **Ihanaistenkärki**

Nimen perusteena sama luhtaniitty, jota muinaisuomalaiset sanoivat *izä* (soinnillinen suhu-ž, mutta jota äännettä on korvattu toisinaan äänteellä -h-. *Iha*-nimet Suomen väärin selitetyt paikannimiä.

18. **Nastola** Nastula kylä v. 1478; Nastola v. 1501

Kun harjulla on tämän tästä harjun kukkuloita, niitä harjutietä eli vanhaa Viipurintietä matkaavat ruotsinkieliset herrat sanoivat sanalla *knast* 'patti'.

Ensimmäinen sananalkuinen konsonantti kadonnut suomalaisessa kielenkäytössä, siitä Nast-

Suomen sanoilla selittäen nimi Nastola tarkoittaa 'harjukumpujen pitäjää'.

Sami Suviranta Suomalaisessa paikannimikirjassa 2007 kummallisesti; *musta tuntuu*-tiedemenetelmällä, suuren epävarmuutensa selvästi tunnustaen:

'Nimi Nastola saattaa sisältää henkilönimen *Nasto, joka on Anastasios-nimen puhuttelumuoto'.

19. **Kumia**

Vanha kansa sanoin 'kalasumppua' sanalla *kumm*. Kun joessa on noussut taimenia, niin niille on tehty 'kalapatoja', 'seiniä' ja niitä on sanottu nimityksellä *kumm*. 'Kalapatojen koski'.

20. **Salajärvi**

Suomessa on noin 40 järven, lammen ja järvenlahden *Sal(l)*-alkuista nimeä. Mm. kunta **Salla**.

On epämääräisiä arveluja nimien alkuperästä. Muinaissuomalaiset sanoivat sotkaa eli telkkää nimityksellä *sall*'. On edelleen sanastoissa obinugrilaisissa kielissä. 'Telkkäjärvi'.

21. **Seesta, Siestaa;** Sesta gård 1744.

Nimi liittyy järveen – r. *sjö* - sillä paikan suon nimi oli *Siöstäin* v. 1778.

Nimi tarkoittaa 'järventakainen', sillä se vanhalta Savontieltä katsoen oli Kivijärven takana.

Ei kartanon nimessä ole sitä suomen sanaa, jolla S.Paikkala yritti selittää paikan nimeä Suomalaisessa paikannimikirjassa 2007.

22. **Arkiomaa, Arkiomaanjärvi**

Ruotsinkielinen kartanoherra on sanonut karua, kivikkoista maasta sanalla *harg* 'kivikkomaa'.

Ruotsinkieliset jättivät usein ääntämättä sananalkuisen, heikkohälyisen äänteen H- ja siitä **Arkiomaa**.

23. **Mankala** Iitin puolella, 100 asukkaan harjukylä, Mangala v.1664, v. 1707 talot Isomanga, Vähä-Mangala .

Sora- ja kallioharjuja ruotsinkieliset sanoivat sanalla *manke*; tarkoittaen 'hevosenharja' ja 'maastoharju' siitä nimi Mankala.

Saulo Kepsu Suomalaisessa paikannimikirjassa 2007 henkilönimi Magnus

24. **Pyhtää ja Pyttis; Pyttis** jo v. 1380

Kymijoen mutkaista laskuhaaraa rautakautiset skandinaavikauppiat sanoivat nimellä Bydga 'mutka'.

Noin v. 1270 Jalmarin Jaakkolan mukaan Kymijoki oli Ruotsin-Novgorodin 'raja' - *bytte* ja siitä silloin nimi **Pyttis** 'rajakylä'. Suomalaiskieli säilytti vanhemman nimen *Bydga* muodossa **Pyhtää** (y + ä).

Suomi oli tiukasti osa Ruotsia jo 1200-luvulta alkaen. Emme enää mahda mitään sille, että niin monet paikannimet ovat kuitenkin ruotsin sanastoa, vaikka suomenkielen professorit eivät suostu tunnustamaan sitä.